

Eläviä sirpaleita

DDT: *Jedinotšestvo II: živoi* (Real Records 2003). Oblom; Ljubov, podumai obo mne; živoi; Kladbištše; Zaberu etu notš; Ona; Mne snilis; Za vysokoi goroi; Larjok; Paša; V restorane; Vek.

Kuluvan vuoden keväänä julkaisu rock-yhtye DDT:n *Jedinotšestvo II* muodostaa popahtavaman ja keveämmän jatkon joulukuussa 2002 julkaistun I osan (ks. *Idäntutkimus* 2/2003) hieman synkkäsävyyiselle progressiivisuudelle. Sanoitusten osalta lyyriset rakennelmat ja niiden moniulotteisuus eivät sen sijaan yksinkertaistu suhteessa *Jedinotšestvo I*:een, pikemminkin päinvastoin. Ensimmäinen laulu, raskaan metallista rytmiä noudatteleva *Sirpale* johdattaa kuulijan ihmissuhteen ja maailman pirstaleisuuteen, jota tarkkaillaan yhdestä kiistatta merkittävästä ihmisen kodista, vuoteesta käsin. Vuoteessa olemisen on osaltaan ovela viittaus yhtyeen lauluntekijän ja johtohahmon Juri Ševtšukin merkittävään esikuvaan John Lennoniin. Albumin kiitoksissa mainitaan mm. Lennonin osallisuus levyntekoon. Laulusa *Sirpale* nämä lennonismit eivät kytkeydy ainoastaan ihmissuhteita käsitteleviin teemoihin, jotka ovat tällä albumilla keskeisessä roolissa vaan myös eksplisiittisiin viittauksiin itse vaikuttajaan: ”me paljaina makasimme lakanoissa niin kuin kertomusten Lennon Yokonsa kanssa”.

Oleellinen ševtšukismi, joka on kuultavissa kaikilla DDT:n levyillä ja erityisesti näillä *Jedinotšestvo*- albumeilla, on juuri elämän ja olevaisuuden näkeminen ja esittäminen runona fragmentaarisenä, sirpaleisena hetkenä, joissa yhdistyvät konkreettinen ja abstraktinen olemisen ja havainnoinnin taso. Merkittävä piirre tähän liittyen on näiden, välillä

epätavallistenkin olevaisuuden elementtien esoterisointi ja ruumiista itsenäistyminen:

Paloivat vuoret mahdottomien totuuksien, kimmelsivät kynelemme nuotoiden varjoissa.

Ja kipu oli sietämättömän puhdas, sielujamme polttivat hartaat unelmat

Ääneti vuoteessa lämpimässä täkissä, elämän esineet – suun, ruumiin, raajojen esineet

Epätoivo kuolleiden, jotka tietävät kaikki teemat, aidon ja ikuisen kaukalon

Myös ei-konkreettisten ja eri mytologioista lainattujen asioiden personoituminen ja hallitsevuus ovat Ševtšukin sanoitusten usein toistuva tavamerkki, jotka tietenkin kuulijasta riippuen joko saavuttavat uuden ja tuoreen tavon havainnoida maailmaa tai jäävät sekavan naivismin tasolle. Esimerkiksi toisen laulun – *Rakkaus*, ajattele minua – aloitussäkeet:

Kun tuli lyö tanssia ja tähdet neuvoja pyöveleitä, kun kohdalo lyöntihetkellä virran sulattaa ja ei elä enää tuuli ja enkeli langennut ratsun selässä ja kun yksikään ei odota ketään... silloin Rakkaus, ajattele minua

Lennonin lisäksi *Jedinotšestvo II* vilisee suoria viittauksia tunnetuihin kulttuurivaikutajiin. Venäläisen kirjallisuuden itseensä viittaavuuden perinteitä kunnioittaen kirjallisuuden hahmot nousevat hauskaasti esille Ravintolassa-kappaleessa. Letkeän krapulaisen kompian ryydittämä juopuvan sisäinen dialogi ravintolassa vilisee viittauksia niin taiteilijaelämään kuin Venäjän kulttuurin ikuisiin kysymyksiin:

Dostojevskin hengessä, Blokin komplekseihin, minä ravintolassa istuin mehusta oksentaen

Sielua hinkuuskä kalvoi – tuo syndrooma Leo Tolstoin

Niin me ilmestyimme ja tämä hourailu leiskahti pyhätöksi, minä niin kuin vanha Dionysos tulin mytologian häpeäksi. Kuin orjamarkkinoilla seisoisin synnyinmaa alaston, maahan asti ulottuvine siipineen takapihoilla Euroopan

Levyn nimikkolaulu *živoi* on musiikillisesti levyn tarttuvimpia ja kelpo uutukainen Ševtšukin edellisten pietarilaiskertomusten jatkoksi. Elävyys ja selviytyminen rakentuvat raskaista asioista, ja senkin symbolina Pietari on kiistattoman osuva valinta:

Jauhaavan, kalsean talven iskusta selvinneenä kaupunki kypsyi kevään kärryn ja pölyn paloon

Ihmiset pilaantuneissa vaatteissaan heitettyään jään tonnit selästään, kasvot satsasivat toivoon, muistivat sen, joka oli ollut

Elävä olen, pitkin rakkauden kanavia kuljen,

Olen elävä, minä kukin ja jos haluat, syöksy mukaan

Elävä olen, käsiisi uppoon minun kaupunkiini, elävään

Yhteiskunnallisuus ei ole albumilla niin näkyvästi esillä kuin *Jedinotšestvo I*:ssa, mutta ajoittain symbolisen vyörytyksen ja lyyristen viritelmien seasta löytyy selkeämpiä yhteiskunnallisia piikkejä, joita toki leimaa älyllisyys ja monitulkintaisuus. Kuten esimerkiksi katkelma *Myyntikoju-kappaleen* säikeistä:

Me myyntikojuin kytkeydymme maahan, yhdistämme Idän ja Lännen,

Lyö McDonaldsia, hyväksyn vain lapsuutemme liukumäen.

Mikäli DDT on entuudestaan tuntematon ja venäläisestä bardi-perinteestä ammentuva rock kiinnostaa, *Jedinotšestvo II* on varsin relevantti tapa aloittaa tutustuminen yhtyeeseen. Ei liian koukkuinen, mutta ei suoraviivaisinkaan. Niin sanoituksellisessa kuin musiikillisessakin mielessä

se pitää sisällään ne elementit, jotka toistuvat eri variaatioin yhtyeen aiemminkin levyillä. Suomalaiselle kuulijalle se voi omalta osalta olla tutustumisen fragmentti Pietariin:

Murrokset halkinaiset, henkiin jäänyt kivinen vuosisata, Pietarissa tärkeintä ovat seinät. Ja seinällä laulaa ihminen

Jussi Lassila

Andrei Tarkovskin nostalgia

Elokuvaohjaaja Andrei Tarkovskin (1932-1986) syntymästä tuli viime vuonna kuluneeksi 70 vuotta. Emigraatio-teemaa koskettavasti käsittelevän ja miltei unohdetun *Nostalgia*-elokuvan (1983) ensi-illasta on kulunut 20 vuotta.

Mielikuvitus ja muistot ovat tärkeä osa kaikkia Tarkovskin elokuvia. Kuviteltujen ja todellisten maailmojen välille ei ole vedettävissä rajaa. Ne ovat molemmat yhtä totta. Italiassa filmattu *Nostalgia* on ennen kaikkea kuvaus siitä, millaista on elää vieraassa maassa, vieraassa kulttuurissa, vieraan kielen ympäröimänä. Kielen, jolla ei ajattele tai uneksi, jota ei tunne aisteillaan, jota ei voi koskaan täysin ymmärtää ja johon suhteessa jää aina ulkopuoliseksi. Tämän lisäksi *Nostalgia* on hieno kuvaus venäläisestä kotiikävystä ja emigraation vaikutuksista ihmisieluun.

Tarkovski lähti 1980-luvun alussa Moskovasta ns. vapaahetoiseen maanpakoon, mikä oli seurausta siitä, että ohjaajan työntekomahdollisuudet kotimaassa olivat hyvinkin rajoitetut. *Nostalgia* on ensimmäinen elokuva, jonka Tarkovski ohjasi ulkomailta. Se kertoo venäläisen runoilijan, Andrei Gortšakovin pitkäksi venyneestä työmatkasta Italiaan tutkimaan venäläisen pianistin, Pavel Sosnovskin elämänvaiheita. Andrein (Oleg Jankovski) mukana matkustaa madonnakas-

voinen Eugenia (Domiziana Giordano), joka toimii hänen tulkkinään. *Nostalgia* on kuvaus miehen sisäisestä ristiriidasta, jota kotiikävä vaikeuttaa entisestään. Se käsittelee kuolemaa ja rakkautta, Tarkovskille tärkeitä, lopullisia teemoja.

Nostalgian ensimmäisessä uvaisessa maisemassa kulkee valkotukkainen poika, kaksi naista ja koira. Kuva leikkautuu toiseen, vielä sumuisempaan maisemaan, joka muistuttaa aukeaa *Stalkerin* Vyöhykkeellä. Maisemassa kaartaa auto, josta hetken päästä nousee nainen, Eugenia, ja sanoo jotain venäjäksi. Sisältä autosta kuuluu miehen ääni, joka käskää naista puhumaan italiaa. Nainen jatkaa matkaansa läpi maiseman. Hän on matkalla Madonna del Parton, raskaana olevan Madonnan kappeliin. Mies, venäläinen runoilija Andrei, on vastahakoinen. Hän ei tahdo seurata naista ja jää auton luo odottamaan. Kappelissa naiset mumisevat rukousta, ja kun he lopettavat, avataan Madonnan pyöreä vatsa. Ulos syöksähtää kymmeniä metelöiviä lintuja. Ne ovat odottaneet ulospääsyä pitkään. Tässä toistuu Tarkovskille tyypillinen lentämisen ja vapautuksen teema. Linnut ovat päättäväisiä, ne ryöpsähtävät vaativina lentoon – aivan samalla tavalla kuin Eugenia ryöpsähtelee vapaudenkaipuutaan ja epätoivoaan. Hänen kaut-

taan puhuu myös halvaantuneelta vaikuttava Andrei, joka haaveilee valkotukkaisesta pojasta, vaimonsa hymystä, sumuisesta maisemasta, talosta ja koirastaan Venäjällä.

Matkalaiset Andrei ja Eugenia asettuvat hotelliin lähelle parantavaa Pyhän Katariinan lähdeettä. He istuvat hotellin hämärässä aulassa. Eugenia lukee. Kun Andrei kuulee, että kirja on Arseni Tarkovskin italiaksi käännettyjä runoja, hän käskää Eugeniaa lopettamaan heti, sillä runoutta ei voi kääntää. Ylipäänsä mitään taidetta ei voi kääntää toiselle kielelle. Tässä Tarkovski puhuu julki ajatuksensa siitä, kuinka eri kansojen on mahdotonta ymmärtää toisiaan kieli- tai kulttuurimuurien takaa. Tämä tuntuu hämentävältä, sillä aikaisemmin Tarkovski oli pitänyt taidetta juuri kansakunnat yhteen sitovana voimana. Onko jokin nyt muuttunut siitä, kun Tarkovski ohjasi *Peilin*? Tätäkö on olla venäläisen kulttuurin kantaja ja emigrantti ulkomailta?

Nostalgian Andrei toteaa kuitenkin, että kaikki rajat valtioiden väliltä tulisi poistaa. Olisiko tämä ratkaisu vai ongelman kiertämistä? Poistaisiko tämä kotiikävän? Sikäli rajojen hävittämisen toive on ymmärrettävä, että se helpottaisi liikkumista. Neuvostoliiton kontrolli- ja sensuuripolitiikkahan teki miltei mahdottomaksi Tarkovskille kotimaassa työskentelyn ja yhtä mahdottomaksi matkustamisen muihin maihin. Ja jos pääsikin matkustamaan, ei saanut ottaa mukaansa niitä ihmisiä, jotka olisi halunnut ottaa ja joita rakasti.

Aivan kuten Andrei Italiassa kaipaa kotiin ja näkee unia vaimostaan, myös Andrei Tarkovski kärsi ohjausmatkalla Italiassa ja sittemmin Ruotsissa kotiikävästä. Häntä uuvuttivat ero perheestä, vieras ympäristö ja vieras kieli. Italialaiselokuvallaan hän halusi kertoa venäläisille ominai-